

ความสุขถ้วนหน้า

๒ * ๕ * ๓ * ๘

แต่โบราณมามนุษย์ใฝ่ฝันถึงสังคมที่มีความสุขทั่วพร้อม ดังที่มีจินตนาการในเรื่องสวรรค์ ในเรื่องโลกพระศรีอารียะ เป็นการยากที่จะให้มนุษย์เลิกใฝ่ฝันเช่นนั้น นักคิดและนักปฏิบัติเพื่อสังคมก็มีจุดมุ่งหมายที่จะเห็นความสุขถ้วนหน้าในสังคม สังคมที่มีความสุขถ้วนหน้าอาจมีลักษณะ ดังนี้ : (1) มีงานทำ มีรายได้ มีปัจจัย 4 ทัวถึง (2) มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (3) มีครอบครัวที่เป็นสุข (4) มีคุณธรรม จริยธรรม (5) มีสิ่งแวดล้อมที่ดี (6) มีสุขภาพจิตดี มีความพอใจในชีวิตและสังคม

พลังแห่งจิตสำนึก เรื่องของสิ่งตัวที่ 100

น.พ.ประเวศ วะสี

ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

คุณชุม เขียนลงในไทยรัฐฉบับที่ 11 กุมภาพันธ์ 2528 ว่าอย่างนี้ครับ

ความสุขถ้วนหน้า 2538

คุณหมอประเวศ วะสี หรือคุณหมอเม็กไซไซ ท่านกรุณาส่ง นิตยสาร "หมอชาวบ้าน" ของท่านมาให้ผมได้อ่านอยู่เสมอ ๆ เสมอสุดที่คุณหมอท่านเห็นกับปากด้วยข้อความตัวบอกริมที่ว่า "ร่วมมือกันสร้างความสุขถ้วนหน้าภายในปี 2538"

เดาเอาว่าท่านคงหมายถึงอีก 10 ปีข้างหน้าละมังครับ เพราะปีนี้เป็นปี 2528

เมื่อไม่นานมานี้กระทรวงสาธารณสุขเคยมีคำขวัญว่า "สุขภาพดีทั่วหน้า ปี 2548" ซึ่งเป็นคำขวัญที่แปลงมาจากฝรั่ง หรือองค์การอนามัยโลกที่คงเป้าหมายว่าในปี ค.ศ. 2000 จะให้ผู้คนทั้งโลกมีสุขภาพดีโดยทั่วกัน ก็เป็นอันว่าความสุขที่คุณหมอประเวศ ท่านขอหรือให้ร่วมมือกันสร้างจะเร็วกว่าเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขประมาณ 4-5 ปี ยิ่งไปกว่านั้นความหมายในเรื่อง "ความสุข" ที่คุณหมอมุ่งหวังยิ่งไกลกว่าคำว่า "สุขภาพ" ของกระทรวงสาธารณสุขมากนัก

เพราะท่านบอกว่า ลักษณะของสังคมที่มีความสุขถ้วนหน้านั้นจะต้อง

1. มีงานทำหรือมีรายได้มีปัจจัยสี่ทั่วถึง
2. มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
3. มีครอบครัวที่เป็นสุข
4. มีคุณธรรมจริยธรรม
5. มีสิ่งแวดล้อมที่ดี
6. มีสุขภาพจิตดีมีความพอใจในชีวิตและสังคม

ผมเห็นคำจำกัดความของท่านแล้วก็ใจที่เอวลงไปหลายลูกบาทก็ชื่นชมและคร่ำครวญที่เอวเพราะกลัวว่าภายใน 10 ปีข้างหน้า เราจะไปไม่ถึงซึ่งความสุขเหล่านั้นซะ เริ่มจากข้อแรกก็หนักใจเต็มทีเรื่องมีงานทำ มีรายได้ มีปัจจัยสี่ทั่วถึง ทุกวันนี้คนว่างงานของเราจะมามากขึ้น คนไม่มีรายได้ก็มีเพิ่มขึ้น ทั้งว่างงานระดับสูง ว่างงานในฤดูแล้ง ว่างงานระดับอย่างนักวิชาการเขาพูดกัน

เท่าที่คุณมีชื่อ วีระไวทยะ ของหมอกับกระทรวงสาธารณสุข และสมาคมวางแผนครอบครัว เทียวได้ไปแจกถุงยางแจกยาเม็ดทำหมันนั้น แม้จะได้ผลดี แต่ผลดีจะไม่เกิดในช่วงนี้ที่จะเกิดแน่ ๆ ก็คือเด็ก ๆ ยุคก่อนถุงยาง ซึ่งกำลังเติบโตที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

ตั้งแต่ปี 2530 ไปนี้แหละครับ นักประชากรศาสตร์เขาบอกว่าให้จับตาดู ทุกวันนี้เราที่แก่แล้ว อีก 3-4 ปีอะไรจะเกิดขึ้น ยังมีภาพไม่ออก การเติบโตทางเศรษฐกิจจะชะงักไป เงินในคลังก็เริ่มร่อยหรอ โครงการใหม่ โครงการใหญ่ต้องรอดัดเลื่อน

คำถามที่รอคำตอบอยู่ที่คือ เราจะหางานอะไรให้คนรุ่นไหนทำ? ข้ามนไปข้อที่สองเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็ยิ่งห่วงหนักขึ้นอีก อีก 10 ปีข้างหน้าคือปี 2538 ท่านอธิบดีกรมตำรวจ คุณณรงค์ มานานนท์ ของผมท่านคงจะเกษียณเรียบร้อยแล้ว ใครจะเป็นอธิบดีคนใหม่ยังไม่ทราบ

จะมีฝีมือลายนี้อาจารย์ผู้วิจัย เพื่อสร้างความปลอดภัยแก่ชีวิตได้แค่ไหนก็ไม่ทราบอีก ผมไม่แน่ใจว่าเราจะหวังเรื่องความปลอดภัยได้มากนักในช่วงระยะเวลา 10 ปี เราพูดกันแค่ 2 ข้อก็พอครับ ไม่ต้องข้ามไปพูดถึงข้ออื่น ๆ

อันที่จริงคุณหมอประเวศท่านก็ทราบดีว่าคงจะเป็นไปไม่ได้ยาก แต่ท่านก็อยากจะเห็นสังคมที่มีความสุขในลักษณะนี้ พร้อมทั้งเชิญชวนขอให้ผู้คนเริ่มตื่นตัวเสียแต่บัดนี้ เชื่อว่าจะไปได้ถึงตามเป้าที่ตั้งไว้ครับ! แม้ผมจะท้อแท้ใจ แต่เห็นด้วยกับคุณหมอ และก็อยากจะให้ท่านเริ่มต้นตั้งแต่นี่เหมือนกัน ส่วนที่ผมเขียนเรื่องที่สองด้วยถ้อยคำตก ๆ หล่น ๆ คือใช้คำว่า "ปลอดภัยในชีวิต" แทนที่จะใช้ประโยคเต็มว่า "ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน" นั้น ไม่ใช่ผมเหลวซึ้งนคอะไรหรอก ตั้งใจจะเขียนให้ตกตะกอน...เพราะ ไม่อยากจะทำให้ท่านอธิบดีกรมตำรวจต้องห่วงหาอาทรมากเกินไป

ขอให้คุณและทะเลความปลอดคัยของชีวิตก็พอแล้ว เรื่องทรัพย์สินไม่ต้องดูแลให้ก็ได้...เพราะอีก 10 ปีข้างหน้าเราจะไม่มั่งมีทรัพย์สินอะไรเหลือมากนัก

ถ้าเหลือก็น้อยเต็มทีละครับ...เพราะดูแนวโน้มตอนนี้แล้ว ถ้าไม่ขายทรัพย์สิน ก็ต้องจำนำทรัพย์สิน...อีกไม่นานคงไม่ต้องจำนำทรัพย์สินแล้ว

"ชุม"

ครับ คุณขมุมนึกคิดว่าอีก 10 ปีข้างหน้า ยังไงเอาชีวิตรอดไว้ก่อน ทรัพย์สินไม่ต้องไปพูดถึง เพราะขณะนั้นนี้อาจจะไม่มีอะไรเหลือแล้วก็ได้!

ครับ อย่าว่าแต่คุณขมุมนเลย ลูกสาวผมอายุ 8 ขวบ เมื่อเห็นหมอชาวบ้านฉบับที่ขึ้นหน้าปกว่า "ร่วมมือกันสร้างความสุขถ้วนหน้าภายในปี 2538" ยังพิมพ์ว่า

"อีก 10 ปี หนูว่ามันจะมีความทุกข์ถ้วนหน้ามากกว่า!"

เอาละซีครับ สุขถ้วนหน้าหรือทุกข์ถ้วนหน้ากันแน่

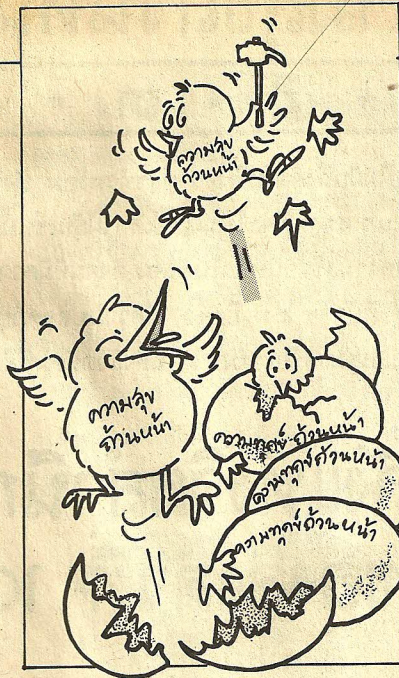
เมื่อตอนให้ชื่อเรื่องนี้ ผมก็คิดอยู่เหมือนกันครับว่าจะต้องมีนักเลงตีมาบอกว่ามันจะตรงข้ามมากกว่า

เอาเป็นว่าไม่สุขถ้วนหน้าก็ทุกข์ถ้วนหน้าภายใน 2538 ก็แล้วกันครับ เรียกว่าได้เห็นดำเห็นแดงแตกหักกันภายใน 10 ปีนี้ล่ะครับ

มันจะสุขถ้วนหน้าหรือทุกข์ถ้วนหน้านั้นขึ้นกับเงื่อนไข ถ้าสร้างเงื่อนไขให้มันสุขถ้วนหน้ามันก็สุขถ้วนหน้า ถ้าเงื่อนไขให้มันทุกข์ถ้วนหน้ามันก็ทุกข์ถ้วนหน้า

ถ้าเงื่อนไขมันเป็นไปอย่างเดิมไปเรื่อย ๆ รับรองว่าได้ทุกข์ถ้วนหน้าแน่ที่จะสุขถ้วนหน้าได้จะต้องการการพัฒนาใหม่ หรือต้องเจาะเปลือกไขไปสู่การพัฒนาใหม่

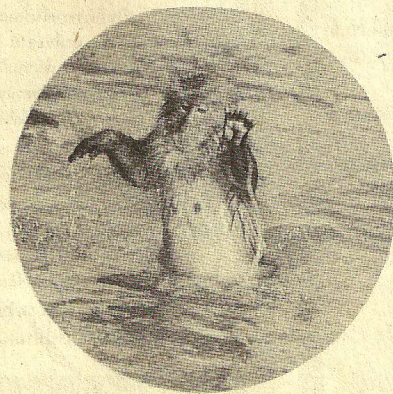
ตัวอ่อนของไก่ที่อยู่ในไข่ เมื่อโตขึ้น ๆ ภายในไข่ที่เคยให้ความสุขสบาย

ก็กลายเป็นความอึดอัดขัดข้อง ลูกไก่จะยับตัวอย่างไรภายในเปลือกไข่ ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาช่วงใหม่ได้ จนกว่าจะกะเทาะเปลือกไข่ออกมาได้ จึงสามารถเปลี่ยนขั้นการพัฒนาที่จะพัฒนาต่อไปได้ แต่ถ้าออกจากเปลือกไม่ได้ก็แก้ปัญหาไม่ได้และตายไปภายในไข่นั้นเอง

สังคมเมื่อมันตันขลุกขลัก ๆ อยู่ในที่เก่าหาทางออกไม่ได้ก็ต้องการการกะเทาะเปลือก ออกไปสู่การพัฒนาใหม่

อะไรเล่าคือพลังที่จะกะเทาะ

เปลือกไปสู่การพัฒนาใหม่?

เราหยุดคุยกันเรื่องลิงตัวที่ 100 ก่อนดีไหมครับ

กระต่ายชาวอเมริกันคนหนึ่ง ชื่อ Ken Keyes แก่เขียนเรื่อง The Hundredth Monkey หรือลิงตัวที่ 100 คุณเคยแกเล่าว่า

ที่ชายหาดแห่งหนึ่งในประเทศญี่ปุ่น มีลิงฝูงหนึ่งอาศัยอยู่ เล่นกันบ้างหากินกันไปบ้าง ตามประสาลิง ต่อมา มีผู้โยนมันเทศลงไปบนทรายที่บริเวณนั้น ลิงก็หยิบมันเทศเป็นอนทรายมากิน

มันชอบในรสชาติของมันเทศ แต่มันต้องกินมันเทศปนทรายซึ่งทำให้เกิดปัญหาแก่มัน

ต่อมามีลิงหนุ่มตัวหนึ่งพบวิธีใหม่คือเอามันเทศไปล้างน้ำเสียก่อน ทำให้ได้กินมันเทศโดยไม่ต้องกินทรายเข้าไปด้วย

มีลิงตัวอื่นเอาอย่างบ้าง ไม่เอาอย่างบ้าง ตัวที่ยังทำเหมือนเดิม โดยเฉพาะตัวแก่ ๆ ก็ต้องทนทุกข์ทรมานกินมันเทศปนทรายต่อไป

มีตัวที่เอาอย่างเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงจุดหนึ่งที่เมื่อลิงตัวหนึ่ง (สมมุติว่าเป็นตัวที่ 100) เปลี่ยนแปลงลิงทั้งฝูงก็เปลี่ยนแปลง คือทุกตัวเอามันเทศไปล้างน้ำหมด และลิงฝูงอื่น ๆ ก็ทำอย่างเดียวกันด้วย

ข้อสังเกตทางพฤติกรรมนี้บอกเราว่า จิตสำนึก (awareness) ที่เริ่มขึ้นจากตัวหนึ่งหรือคนหนึ่ง มีการขยายออก

เมื่อจำนวนคนที่มีจิตสำนึกเพิ่มขึ้น ๆ จนถึงจุดหนึ่งจะเกิดการพัฒนาใหม่ได้

มนุษย์แต่ดึกดำบรรพ์มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ได้เพียรพยายามหาวัสดุ พลังงาน และวิธีการ ที่จะมาแก้ปัญหาชีวิตและสังคม

ในด้านพลังงานนั้น ได้พบเชื้อเพลิงจากไม้ ถ่านหิน น้ำมัน และพบพลังงานจากแสงอาทิตย์ จนกระทั่งพบว่าในนิวเคลียร์ของปรมาณูนั้น มีพลังงานมหาศาลแฝงเร้นอยู่ และพบวิธีนำออกมาใช้ตั้งที่ไปทำระเบิดปรมาณู โรงงานไฟฟ้าปรมาณู และอาวุธนิวเคลียร์

แม้มนุษย์จะพบพลังที่ยิ่งใหญ่อย่างนั้น ก็แก้ปัญหาของสังคมมนุษย์ ยังไม่ได้ มินาซากิกลับทำให้สยองขวัญกันไปทั่วโลก แสดงว่ามนุษย์ต้องการพลังที่ยิ่งใหญ่กว่านั้น ที่จะมาช่วยให้เกิดการพัฒนาเพื่อความสุขถ้วนหน้า

พลังปรมาณูอันยิ่งใหญ่ซ่อนอยู่ในนิวเคลียร์ของสสาร

พลังอันยิ่งใหญ่ที่จะมาพัฒนาสังคมมนุษย์ไปสู่ความสุขถ้วนหน้าซ่อนอยู่ในตัวมนุษย์เอง และพลังนั้นคือพลังแห่งจิตสำนึก

จิตสำนึกของมนุษย์เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ ที่จะดลบันดาลให้อะไร ๆ เกิดขึ้นได้ ความสุขถ้วนหน้าที่ว่าไม่มีทางจะทำให้เกิดขึ้นได้ ก็เกิดขึ้นได้ถ้ามีพลังจิตสำนึกที่ถูกต้อง

ทุกวันนี้насสารรัฐบาล!

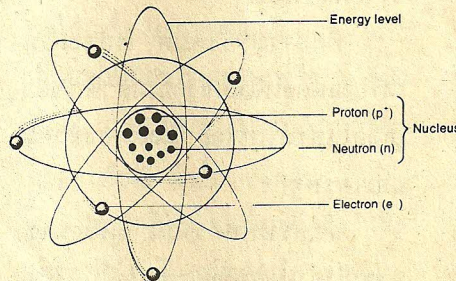
ไม่ว่ารัฐบาลไหนก็หน้าดำคร่ำ

เครียด แก้ปัญหาไม่ได้ และเผชิญวิกฤติการณ์รายวัน จนเกือบจะเรียกว่าเป็นรัฐบาลรายวัน

รัฐบาลยังจับจุดไม่ถูก ไม่ถือการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องเป็นเรื่องสำคัญ หากรัฐบาลถือการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน และองค์ประกอบทุกส่วนในสังคมเป็นเรื่องใหญ่ พลังจิตสำนึกของสังคมนั้นเองจะมาเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการพัฒนาบ้านเมือง

จิตสำนึกที่ล้ำหลังแก้ปัญหาบ้านเมืองไม่ได้ เช่น

จิตสำนึกแห่งการเป็นผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง

จิตสำนึกแห่งการใช้อำนาจเป็นใหญ่

จิตสำนึกแห่งการกดขี่ขูดรีด และการถูกกดขี่ขูดรีด

จิตสำนึกแห่งการไม่ถือเอามนุษย์เป็นตัวตั้งในการพัฒนา

จิตสำนึกแห่งไสยศาสตร์ยิ่งกว่าจิตสำนึกแห่งธรรมะ วิทยาศาสตร์ หรือจิตสำนึกทางวิทยาศาสตร์โดยไร้ธรรมะเป็นฐาน

๑๕๑

การพัฒนาจักสำเร็จได้ต้องการสัจจะ และวิธีแห่งสัจจะ

สัจจะ จะเกิดขึ้นได้ต้องมีปัญญา

ปัญญาเป็นเครื่องพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้อง

การพัฒนาปัญญาและการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น ในทุกองค์ประกอบของสังคมคือกุญแจที่จะนำไปสู่ความสุขร่วมกัน หรือความสุขถ้วนหน้าภายใน 10 ปีข้างหน้า

รัฐบาลจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจในเรื่องนี้ จะทำหรือไม่ทำ ไม่ใช่เรื่องที่ปัจเจกบุคคลจะนั่งดูตาย แต่ทุกคนไม่ว่าท่านจะทำอะไรอยู่ สามารถเอางานนั้นเป็นเครื่องพัฒนาปัญญาและจิตสำนึก และสามารถขยายปัญญาและจิตสำนึกให้ทุกคนที่มีปัญญาและจิตสำนึกจนถึงจุดวิกฤต (หรือจุดลึงตัวที่ 100!) แล้ว จะเกิดการพัฒนาใหม่ขึ้น